

AZ EU ALAPJOGI CHARTÁJA

Magyarországon

// **A nemzeti hatóságok** (bírói kar, bűnüldöző szervek és a tisztviselői kar) az Európai Unió Alapjogi Chartájában foglalt jogok és szabadságok konkrét érvényesülésének **kulcsszereplői.**"

Európai Parlament (2015), az alapvető jogok Európai Unión belüli helyzetére vonatkozó állásfoglalás (2013–2014) 2014/2254(INI), Strasbourg, 2015. szeptember 8., P. preambulumbekzdés.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája az EU emberi jogi kódexe, amely 50 cikket tartalmaz az anyagi jogokról és alapelvekről, valamint ezt követően négy, általános rendelkezésekről szóló cikket. A tagállamok kötelesek tiszteletben tartani a Chartában foglalt jogokat és alelveket, amikor azok a kötelező erejű uniós jogszabályok hatálya alá tartoznak. Amennyiben a Charta rendelkezései kellően pontosak és feltétlenek, közvetlen hatást gyakorolhatnak nemzeti szinten – például a nemzeti tárgyalótermekben. A Charta rendelkezéseire, amelyek „alapelvek”, csak a bíróság előtt lehet hivatkozni, ha azokat jogalkotási vagy végrehajtási aktusokkal hajtják végre.

A tagállamoknak kifejezett kötelezettsége a Charta alkalmazásának előmozdítása. Ez az országismertető lap támogatja ezt az erőfeszítést azáltal, hogy példákat mutat be a Charta használatára, és rávilágít arra, hogy az hogyan is képvisel értéket.

Az EU Chartája mint kötelezettség: mikor kell azt a magyar hatóságoknak *alkalmazni*?

- ★ Tekintettel arra, hogy az uniós jogot túlnyomórészt nemzeti szinten hajtják végre, a nemzeti bírák, parlamenti képviselők, kormányzati tisztviselők és gyakorló jogászok alkotják a Charta képviselői magját, akikre az uniós rendszer támaszkodik.
- ★ Az EU Alapjogi Chartájának elsősorban maga az EU a címzettje. Az EU tagállamaira nézve csak akkor kötelező érvényű, „amennyiben az Unió jogát hajtják végre” (a Charta 51. cikke). A nemzeti jogalkotás és a döntéshozatal jelentős részét azonban közvetlenül vagy közvetve befolyásolja az uniós jog. Ha bárhol egy jogalkotási ügy, bírósági ügy vagy ténybeli helyzet a kötelező érvényű uniós jogszabályok hatálya alá tartozik, az EU Chartája alkalmazandó és arra hivatkozni lehet a nemzeti hatóságok előtt.
- ★ A Charta alkalmazási területének határait nem mindig könnyű megállapítani. A Charta alkalmazhatóságának kérdése az uniós jog megfelelő végrehajtásának központi eleme. Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) *Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level* (magyarul: Az Európai Unió Alapjogi Chartájának nemzeti szinten történő alkalmazásáról a törvényhozásban és a döntéshozatalban) című kézikönyve útmutatást ad ebben a kérdésben.

Hogyan használják a Chartát Magyarországon?

A magyar alkotmány

Magyarország Alaptörvénye

- ★ 2011-ben fogadták el.
- ★ Hat fejezetből és 132 cikkből áll.
- ★ Magyarország Alaptörvényének 3. része, a *Szabadság és felelősség* 31 cikket tartalmaz, amelyek magukban foglalnak bizonyos társadalmi-gazdasági jogokat – például az oktatáshoz és a megfelelő munkakörülményekhez való jogot –, valamint hangsúlyozzák a polgárok kötelezettségeit és felelősségi köreit.

Az alkotmány, az EU Chartája és az EJEE

- ★ Nincs kifejezett utalás az EU Chartájára vagy az *emberi jogok európai egyezményére* (EJEE). Mindazonáltal mindkét dokumentum befolyásolja az alkotmányos rendelkezések Alkotmánybíróság általi értelmezését.
- ★ Az Alaptörvény E) cikke előírja, hogy Magyarország az alapító szerződésekből fakadó jogok gyakorlásához és kötelezettségek teljesítéséhez szükséges mértékig az Alaptörvényből eredő egyes hatásköreit a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján gyakorolhatja.

Az összes EU-tagállam alkalmazza az EU Chartáját, de nem mindig teljes mértékben. A Chartára néha a közelgő jogszabályok vagy a parlamentekben folytatott viták keretében hivatkoznak. A nemzeti hatóságok és bíróságok is hivatkoznak néha a Chartára döntéseikben és határozataikban. Példák Magyarországról:

- ★ **Nemzeti jogszabályok: a tulajdonhoz való jog (17. cikk) és a tisztességes eljáráshoz való jog (47. cikk)**
2016-ban a magyarországi Alkotmánybíróság (3143/2015 (VII. 24.) AB) – korábbi ítélkezési gyakorlatával összhangban – arra a következtetésre jutott, hogy nem rendelkezik hatáskörrel annak felülvizsgálatára, hogy a jogszabályok formájukat és tartalmukat tekintve az Európai Unió jogával összhangban kerültek-e elfogadásra. Az ügyben a petíció benyújtója – egy bank – azzal érvelt, hogy a 2014. évi XXXVIII. törvény megsértette az EU Chartájában meghatározott, tulajdonhoz való jogot (17. cikk) és a tisztességes eljáráshoz való jogot (47. cikk). A törvény hatályon kívül helyezte az átváltási árfolyamok közötti különbségről szóló szakaszokat és rögzített kamatot állapított meg. Bevezette a tisztességtelenség törvényi vélelmét az egyoldalú módosítású opciós kikötések esetében, amelyek lehetővé teszik a pénzügyi intézmények számára, hogy növeljék kamatlábaikat, költségeiket és díjaikat, valamint előírta az eljárást, amelyen keresztül a pénzintézetek megdönthetik ezt a vélelmet. Az Alkotmánybíróság nem alkalmazta a Chartát a XXXVIII. törvény jogszerűségének értékelése során. Ehelyett a tulajdon védő nemzeti alkotmányjog alapján arra a következtetésre jutott, hogy a törvény nem vezet a tulajdonhoz való jog közvetlen megsértéséhez.

- ★ **Nemzeti bíróságok: a megfelelő ügyintézéshez való jog (41. cikk)**

Egy 2017-es ügyben (17.Pf.21.307/2016/6) egy fellebbviteli bíróság azzal a kérdéssel foglalkozott, hogy a tisztességes eljáráshoz és a megfelelő ügyintézéshez való jog állítólagos megsértése önmagában is jelentheti-e a személyiségi jogok megsértését, ha ez azt eredményezte, hogy a felperes nem kapta meg azt a rokkantsági nyugdíjat, amelyre jogosult volt. Ilyen esetben fennállt a kérdés, hogy a hatóságok megsértették-e a felperes jogait azzal, hogy észszerű határidőn belül nem hoztak döntést. A bíróság megállapította, hogy a tisztességes ügyintézési eljáráshoz való jog, ahogyan azt Magyarország Alaptörvénye rögzíti, a Charta megfelelő jogán (41. cikk) alapul. Megállapította, hogy ez a jog nem sérült a késedelem miatt, és hogy az eljárási jogok pusztá megsértése nem jelenti a személyiségi jogok megsértését.

- ★ **Parlamenti vita: a nők és férfiak közötti egyenlőség (23. cikk)**

2016-ban két parlamenti képviselő javaslatot tett egy, a férfiak és nők közötti bérkülönbség csökkentéséről szóló parlamenti állásfoglalásra. Azt állították, hogy a kormánynak jogalkotási javaslattal kell előállnia a Charta betartása érdekében:

„Ha a kormány nem tesz jogszabályra irányuló javaslatot, gyakoroljuk a minket parlamenti képviselőként megillető jogokat, és a közeljövőben jogszabálytervezeteket fogunk benyújtani, annál is inkább, mert szeretnénk betartani az EU Chartájának 23. cikkét [a nők és férfiak közötti egyenlőség], amely egyértelművé teszi a kormány kötelezettségét ezen a területen.”

Korózs Lajos, parlamenti képviselő, Magyarország,
A Magyar Országgyűlés 2016.11.07-i ülése; lásd még:
H/11718 határozati javaslat a nemek közötti bérszakadék mérsékléséről

A Charta által hozzáadott érték

A Charta jogilag kötelező erejű dokumentum. Polgári és politikai jogokat, valamint gazdasági, szociális és kulturális jogokat tartalmaz. Továbbá hasznosítja az uniós jog erejét, mivel az uniós jog gyakran közvetlen hatállyal bír, és főszabály szerint és a nemzetközi jogtól eltérően elsőbbséget kell biztosítani számára a nemzeti joggal szemben. Sok kontextusban azonban nem lehet közvetlenül hivatkozni a Chartára, például azért, mert a Charta vonatkozó rendelkezése alapelv és nem jog, és nem került végrehajtásra jogalkotási vagy végrehajtási aktus útján, vagy egyébként közvetlenül nem alkalmazható, vagy egyáltalán nem alkalmazható, mivel a szóban forgó ügy nem tartozik az uniós jog hatálya alá. Mindenesetre a Charta növeli a jogok láthatóságát. Kifejezetten meghatározza azokat a jogokat és alapelveket, amelyek más nemzetközi emberi jogi dokumentumokban – például az EJEE-ben (amint azt az 1. ábra is mutatja) – gyakran nem szerepelnek *kifejezetten*. Ellentétben az Európa Tanács Európai Szociális Chartájával, az EU Chartája nem nyújt lehetőséget arra, hogy csak egyes rendelkezések legyenek jogilag kötelező erejűek; a tagállamokra nézve minden rendelkezése kötelező.

1-5. cikk Méltóság

- 1 Emberi méltóság
- 2 Élet
- 3 Személyi sérthetlenség
- 4 Kínzás; embertelen, megalázó bánásmód
- 5 Rabszolgaság, kényszermunka

6-19. cikk Szabadságok

- 6 Szabadság és biztonság
- 7 Magán- és családi élet
- 8 Személyes adatok
- 9 Házasságkötés és családalapítás
- 10 Gondolat, lelkiismeret és vallás
- 11 Véleménynyilvánítás és a tájékozódás
- 12 Gyülekezés és egyesülés
- 13 Művészet és tudomány
- 14 Oktatás
- 15 A foglalkozás megválasztása és a munkavállalás
- 16 Vállalkozás
- 17 Tulajdon
- 18 Menedék
- 19 Kitoloncolás, kiutasítás és kiadatás

20-26. cikk Egyenlőség

- 20 Törvény előtti egyenlőség
- 21 A megkülönböztetés tilalma
- 22 Kulturális, vallási és nyelvi sokféleség
- 23 A nők és férfiak közötti egyenlőség
- 24 Gyermek
- 25 Idősek
- 26 A fogyatékkal élő személyek beilleszkedése

27-38. cikk Szolidaritás

- 27 A munkavállalók joga a tájékoztatáshoz és konzultációhoz
- 28 Kollektív tárgyalás és fellepés
- 29 A munkaközvetítői szolgáltatások igénybevétele
- 30 Indokolatlan elbocsátás
- 31 Tisztességes és igazságos munkafeltételek
- 32 A gyermekmunka tilalma és a munkahelyi védelem
- 33 A család és a munka
- 34 A szociális biztonság és segítségnyújtás
- 35 Egészségvédelem
- 36 A gazdasági érdekű szolgáltatásokhoz való hozzáférés
- 37 Környezetvédelem
- 38 A fogyasztók védelme

39-46. cikk A polgárok jogai

- 39 Aktív és passzív választójog az európai parlamenti választásokon
- 40 Aktív és passzív választójog a helyhatósági választásokon
- 41 Megfelelő ügyintézés
- 42 A dokumentumokhoz való hozzáférés
- 43 Az európai ombudsman
- 44 Petíció (EP)
- 45 Mozgás és tartózkodás
- 46 Diplomáciai és konzuli védelem

47-50. cikk Igazság- szolgáltatás

- 47 Hatékony jogorvoslat és tisztességes eljárás
- 48 Az ártatlanság vélelme és a védelemhez való jog
- 49 A bűncselekmények és büntetések törvényessége és arányossága
- 50 Ne bis in idem

- Nincs egyenértékű megfelelője az EJEE-ben
- Tágabb, mint az EJEE
- Az EJEE-vel azonos mértékű védelem
- EU-kontextus-specifikus

Megjegyzés: Az ábra a Chartához fűzött magyarázatokon és a két dokumentum szöveges összehasonlításán alapul annak bemutatása érdekében, hogy a Charta hogyan növeli a jogosultságok láthatóságát (az EJEE-ben nem kifejezetten szereplő jogok egy része az ítélkezési gyakorlat hatálya alá tartozik, amely gyakorlat kevésbé látható egy nem szakértő számára).

Forrás: FRA, 2018

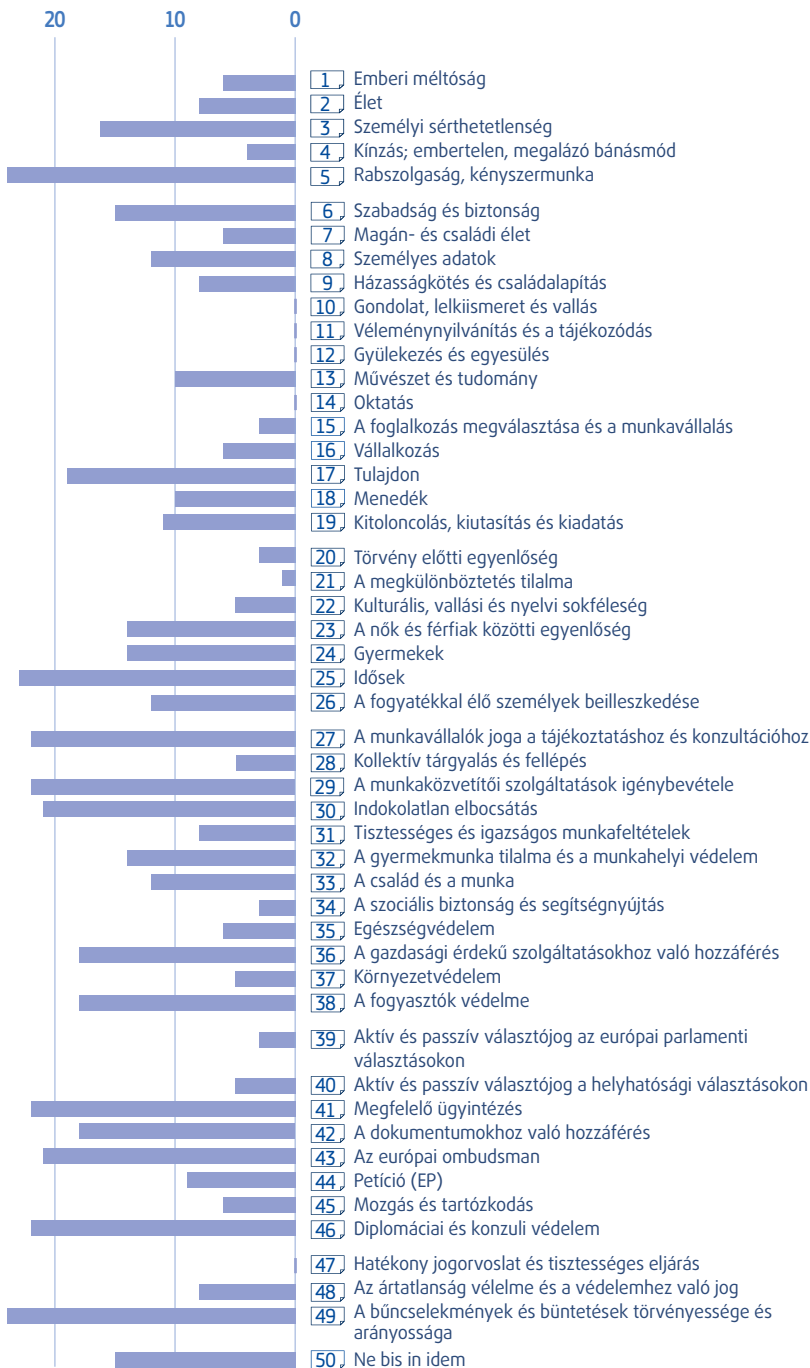
Tekintettel az általa kifejezetten lefedett jogok széles körére, a Charta hozzájárulhat a jogok nemzeti szintű láthatóságának növeléséhez. Továbbá a nemzeti bíróságok néha a Chartát használják a nemzeti jog értelmezésére vagy továbbfejlesztésére, még az uniós jog hatályán kívül is.

A Charta és az uniós tagállamok alkotmányainak összehasonlítása során nyilvánvalóvá válik, hogy a Charta szövege gyakran egyértelműbb bizonyos jogokkal kapcsolatban. Magyarországon például úgy tűnik, hogy a Charta egyes jogai nem tükröződnek teljes mértékben

a nemzeti alkotmányjogban, például az alábbiakban: a munkavállalók joga a vállalkozásnál a tájékoztatáshoz és konzultációhoz (27. cikk), a munkaközvetítői szolgáltatások igénybevételéhez való jog (29. cikk), valamint az indokolatlan elbocsátással szembeni védelem (30. cikk). Bizonyos jogok alkotmányos szövegből való kihagyása semmi esetre sem jelenti azt, hogy a jogrend nem védi azokat. Mindazonáltal az alkotmányos szövegben vállalt kifejezett garanciák láthatóbbá, és ezáltal hozzáférhetőbbé is teszik ezeket a jogokat. Ebben az értelemben a Charta kevésbé ismert jogokat is képes megerősíteni.

2. ábra: Hozzájárul-e a Charta a jogok láthatóságához? A Charta és a nemzeti alkotmányok összehasonlítása

Azon EU-tagországok száma, amelyekben a Charta egyes cikkeinek nincs egyenértékű megfelelője és kifejezett rendelkezései az alkotmányos szövegekben

1-5. cikk
Méltóság

6-19. cikk
Szabadságok

20-26. cikk
Egyenlőség

27-38. cikk
Szolidaritás

39-46. cikk
A polgárok jogai

47-50. cikk
Igazság-
szolgáltatás

Megjegyzés: Az ábra a Charta és az EU-tagországok (kivéve az Egyesült Királyságot) írott alkotmányjogának szöveges összehasonlításán alapul annak bemutatása érdekében, hogy a Charta mely rendelkezései növelik leginkább a jogosultságok láthatóságát. Az EU-specifikus jogosultságok esetében (a Charta azon rendelkezései, amelyek az 1. ábrán halványárga színnel láthatóak) az ábra értelmezésében a nemzeti alkotmányok akkor tükrözik őket, ha azokban azonosítani lehet egy hasonló (például egy nemzeti ombudsmanra vonatkozó) alkotmányos rendelkezést.

Forrás: FRA, 2018

Az EU Alapjogi Chartája mint fiatal dokumentum

- ★ A Chartát az Európai Konvent szövegezte meg. A Konvent az akkori 15 EU-tagállam 15 képviselőjéből, 46 parlamenti képviselőből (16 európai parlamenti képviselő és 30 nemzeti parlamenti képviselő), valamint az Európai Bizottság egy képviselőjéből állt. A Konvent a civil társadalommal is konzultált.
- ★ Az Európai Parlament, az Európai Bizottság és az Európai Unió Tanácsa 2000 decemberében ünnepélyesen kihirdette a Chartát.
- ★ A Lisszaboni Szerződés 2009. december 1-jei hatálybalépésével a Charta jogilag kötelező erejűvé vált. Ez egy viszonylag új jogi eszköz, amelyet egyre inkább nemzeti szinten használnak fel.

További információk:

- ★ **Az EU Chartája** az EUR-Lexen.
- ★ Az Európai Konvent elnöksége által kiadott **Magyarázatok az Alapjogi Chartához**.
- ★ **Charterpedia** – az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) által létrehozott webhely, amely a Chartával kapcsolatos információkat gyűjti össze, beleértve a nemzeti ítélkezési gyakorlatot is.
- ★ **Az EU Chartája app** – az FRA által létrehozott alkalmazás, amelyen keresztül az EU Chartája, valamint a Chartát alkalmazó nemzeti és európai bírósági ítélkezési gyakorlat bármikor, bárhol hozzáférhető.
- ★ FRA (2018), **Applying the Charter of Fundamental Rights of the European Union in law and policymaking at national level** (magyarul: Az Európai Unió Alapjogi Chartájának nemzeti szinten történő alkalmazásáról a törvényhozásban és a döntéshozatalban), Luxembourg, Kiadóhivatal.
- ★ FRA (2018), 4/2018 vélemény, **Challenges and opportunities for the implementation of the Charter of Fundamental Rights** (magyarul: Az Alapjogi Charta végrehajtásával kapcsolatos kihívások és lehetőségek).
- ★ **Az FRA és az Európa Tanács/EJEB kézikönyvei az európai jogról:** a megkülönböztetésmentességről (2018), a menedékjogról (2014), az adatvédelemről (2018), a gyermekjogokról (2015) és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésről (2016).
- ★ Az FRA által kiadott éves *alapjogi jelentés* egy, a Charta nemzeti szinten történő használatának szentelt **külön fejezetet** tartalmaz.
- ★ Európai Bizottság, **Az Európai Unió Alapjogi Chartájának alkalmazásáról szóló éves jelentések**.

FRA – AZ EURÓPAI UNIÓ ALAPJOGI ÜGYNÖKSÉGE

Tel.: +43 158030-0 Fax: +43 158030-699

fra.europa.eu

 [facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)

 twitter.com/EURightsAgency

 [linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)

Printed by Bietlot in Belgium

© FRA, 2019

Luxembourg: Az Európai Unió
Kiadóhivatala, 2019

Print ISBN 978-92-9474-102-8 doi:10.2811/28014 TK-01-18-745-HU-C
PDF ISBN 978-92-9474-103-5 doi:10.2811/122629 TK-01-18-745-HU-N

Az Európai Unió
Kiadóhivatala